

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1384901/7

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד יוסף מאיר אלבז)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד שירה גרמון)

הנדון: דחיית הטיעון כי משגים עובדתיים נטענים של בית דין מלמדים על היותו מוטה ויש בהם משום עילת פסלות

פסק דין

לפניי, כנשיא בית הדין הגדול, ערעור על החלטת בית הדין האזורי בירושלים (הרכב ג) לדחות את בקשת הפסילה שהוגשה נגדו מהטעמים המפורטים בהחלטתו.

כתב הערעור מפרט טעויות עובדתיות (נטענות) של בית הדין האזורי בהחלטה לדחיית הבקשה שכתוצאה מהן הגיע בית הדין לטעויות בהחלטתו. כן מלין בו בא כוח המערערת על שבית הדין לא התייחס לכלל טענותיו שבבקשת הפסילה. לטענת המערערת כל התנהלות בית הדין מצביעה על משוא פנים בהחלטותיו נגד המערערת כפי שמפורט באריכות בכתב הערעור בצירוף אסמכתאות רבות מן התיק.

כפי שכתבתי בתיק 1146574/9 (פורסם) ערעור פסילה – ניתן ואפשר לדחותו בהעדר עילה, אף ללא קיום דיון, על פי הדברים שהוגשו לפני בית הדין בכתב הערעור המפורט, ובמקרים אחרים גם בתגובה שנמסרה. תקנה קמ"ח בתקנות הדיון מאפשרת זאת בכל ערעור שבו סבור בית הדין שדי בטיעונים שבכתב כדי למצות את תוכן הערעור, קל-יחומר ובאופן מיוחד בערעור פסילה שבו ההרכב האזורי מושא בקשת הפסילה הגיש את נימוקיו בכתב ולא יוכל להשתתף בדיון, ומנגד, את כל מה שרצה המערער לומר כבר אמר בכתב הערעור. גם לשון סעיף 19 א לחוק הדיינים הדין בערעור פסלות אינו מחייב קיום דיון בנוכחות הצדדים. (ניסוח סעיף זה שווה בלשונו לסעיף 77 א בתקסד"א לגבי פסילת שופטים וגם שם נקבעים הדברים בדרך כלל לפי החומר הכתוב, ראה על כך בספר "פסלות שופט" עמוד 345).

הצד המשיב בערעור פסילה, בדרך כלל משיב כצד ג' משום שהדברים נוגעים אליו, אך כדי למנוע גרימת וחיוב הוצאות לא נתבקשה תגובתו על ערעור זה.

לגוף הערעור:

לאחר שבחנתי בקשת הפסילה ואת ההחלטה על דחייתה וכן בחנתי את התיק בכללו, אין מנוס מלדחות את הערעור על ההחלטה שכן, כאמור בהחלטת בית הדין האזורי, לא נמצאות בעניין העילות לפסילה הקבועות בחוק הדיינים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

העילה לפסלות דייין או הרכב הקבועה בחוק הדיינים סעיף 19א, מלבד קרבה או נגיעת ממון, היא כאשר "קיימות נסיבות שיש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים בניהול המשפט". משמעות 'נסיבות שיש בהן חשש ממשי למשוא פנים' היא שמלבד ההחלטות והקביעות לגבי טענות או מעשים של אחד הצדדים, שהוא צודק או לא צודק, ישנה הוכחה לסיבה או מניע אחר שגרם להחלטת השופט, בדומה לסיבה של קרבה או נגיעת ממון המפורטים בתקנות במפורש.

בנוסף, במקרה של ערעור פסילה, כיוון שהערעור בא להוציא מחזקת הכשרות של דייני בית הדין ולהאשים אותם בעיוות הדין חלילה, לא די לעורר ספקות במניעי בית הדין במתן ההחלטה, אלא – בנוגע לקיומן של 'נסיבות' אלו – קיימת חובת הוכחה מוגברת המוטלת על המבקש לפסול, וחובה זו דרושה ביתר שאת מבערעור אחר שבו לפעמים די לעורר ספקות בכוננות ההחלטה.

יתרה מזו, ניסוח החוק והתקנות מטיל את הדרישה להחליט על פסלות הדיין על הדיין עצמו, גם כאשר אחד הצדדים מבקש את הדבר ומצביע על נסיבות כלשהן שלדעתו יכולות להטות את הדין. זאת – משום החזקה שבית הדין ממלא את חובתו ודן דין אמת בכל אשר לפניו ושהדיין עצמו מסוגל להבחין בין נסיבות היכולות להשפיע על שיקול דעתו ובין נסיבות שאין בהן כדי להשפיע על שיקול דעתו, וכל שכן בינן לבין טענות בלבד ששיקול דעתו אינו שקול.

הובהר כי גם כאשר בית הדין סבור שצד אחד צודק וצד אחד אינו צודק בכל שלב של הדיון – אין בזה כדי לפסול אותו מלדון, שכן אדרבה: זו מהות הדין, על הדיין להכריע מי צודק ומי לא צודק, ולכן ייתכן שהחלטות ביניים תהיינה נטות פעם לצד זה ופעם לצד זה ולפעמים ייתכן שרובן תהיינה נטות לצד אחד – לפי שיקול דעת בית הדין בכל בקשה לגופה.

גם טענת המערערת כי על בית הדין לנהוג על פי הפסוק "הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים" – גם היא נאמרה לאדם עצמו כמו שנאמר "הסר ממך", וודאי שאין הכוונה שדיין צריך להימנע מלדון כדי להסיר מעצמו 'עקשות פה ולזות שפתים' מטענות נגדו מאחד הצדדים בדיונים שלפניו.

מבחינת טענות הערעור שלפני עולה כי מוצג בו צבר של החלטות שיש למערערת עליהן טענות לגופן של החלטות ועל נכונות העובדות, ובכלל זה ההחלטה בבקשת הפסילה. טענות אלו, גם לו היו נכונות, יכולות היו להוות יסוד לערעור רגיל שעליו להיות מוגש על גוף ההחלטות, אך אין בהן משום הוכחת נסיבות היוצרות חשש אמיתי למשוא פנים כנדרש בערעור פסילה. לא נטען כי לדיינים עניין ממשי בצד זה או אחר, ובית הדין – גם לו היה טועה, ואפילו בקביעת העובדות, אין בכך כדי לפוסלו. במקרה שלפנינו לא מצאתי גם שטעה בית הדין בעובדות, וכדלהלן.

בית הדין האזורי כתב בצדק שאין מקום להתייחס לגוף הטענות המובאות בבקשת הפסילה, שאינן נוגעות לנסיבות של משוא פנים אלא לטענות אחרות, ובכל זאת ציין טענה אחת ודחה אותה כדי ללמד על הכלל. מכאן מנסה המערערת להוכיח כי גם בדחייה זו טעה בית הדין בעובדות, ומן הפרט נלמד על הכלל. כאמור, גם אם הייתה הטענה נכונה – אין בה כדי לפסול את בית הדין, אך גם בזה כדי 'להסיר עקשות פה ולזות שפתים' מעל בית הדין האזורי אצביע על מה שנמצא בתיק האזורי.

עיקר הטעות הנטענת היא בשאלה מתי הוגשה תביעת הגירושין של האישה. בית הדין מציין את תאריך פתיחת תיק תביעת גירושין של האישה, והאישה מציגה מסמך 'תביעת גירושין כרוכה' שהוגשה בסמוך להגשת תביעתו של האיש. אך ויכוח זה בין הצדדים כבר עלה לפני בית הדין עצמו, והופיע בהחלטותיו בעבר, כפי שידוע לצדדים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

את תיק הגירושין בבית הדין פתח האיש בכ"ד בתשרי התשפ"ב (30.9.2021). ביום כ"ז בתשרי התשפ"ב (3.10.2021) הגישה האישה לבית הדין האזורי, לתיק הסדרי השהות מס' 4, תביעה שאומנם כותרתה הייתה 'תביעת גירושין כרוכה' אך בתוכנה ביקשה 'לדון בכל העניינים הכרוכים בפירוק התא המשפחתי' – הפירוט היה לגבי הילדים והרכוש ולא נכללה בו בקשה לסידור גט. גם תיק גירושין לא נפתח מצידה, ובעת הדיון בבית הדין היה ויכוח בין הצדדים גם לגבי השאלה מי נחשב התובע לגבי חקירת הצדדים: אם כטענת האישה, הבעל הוא התובע גירושין והיא אינה צריכה או רוצה לתבוע גירושין, או כטענת הבעל שהבעל תובע שלום בית והאישה תובעת את הגירושין.

אייהבהירות בשאלה 'מי התובע' נמשכה גם בהמשך ההליכים, וניטש ויכוח בין הצדדים בשאלה למה לא נפתח תיק גירושין מצד האישה אם משום שהבעל הוא התובע ולא האישה או בגלל שיקולי חיסכון באגרה ואולי משיקולי תביעת כתובה.

הוויכוח על כך עלה בבית הדין בדיון ביום ט"ו באדר התשפ"ב (16.2.2022) וכאמור בפרוטוקול:

ב"כ האישה: מבקש שיוכרע מי התובע.

בית הדין: יש 'תביעת גירושין' של הבעל אך באמור בה הוא לא כותב שהוא רוצה להתגרש, זה התברר רק בדיון, בנסיבות הללו יש זכות לצד השני להגיש תביעת נגד במהלך הדיון.

ב"כ האיש: האישה הגישה תביעת גירושין כרוכה.

בית הדין: תביעת הגירושין היא תביעת האיש.

ב"כ האישה: כמה ימים אחר כך קיבלנו תביעת גירושין כרוכה.

בית הדין: אין תביעת גירושין, רק 'כריכה' וזה לגיטימי. אם הצד שהגיש תביעת גירושין מבהיר בדיון שהוא לא רוצה להתגרש הצד השני יכול להגיש תביעה שכנגד במסגרת הדיון.

ב"כ האישה: אם הוא לא עומד מאחורי התביעה שיגיד, ואני אחקור אותו ראשון.

ב"כ האיש: יש תביעת גירושין של האישה, מנסים להטעות.

ב"כ האישה: יש תביעת גירושין של הבעל, בדיון האחרון הוא אמר שהוא לא חוזר בו מתביעת הגירושין, הוא עומד על תביעתו.

בית הדין: באיזה שורה?

ב"כ האישה: עמ' 1 שורה 4 בפרוטוקול, בשורה 46 באת כוחו אומרת שהוא עומד על תביעתו, מאחר והוא התובע שיתכבד וייחקר ראשון, וכן שיגיד מדוע האישה איבדה את זכותה לכתובה.

ב"כ האיש: זה מעורר בי גיחוך, הבעל הגיש תביעת גירושין, האישה בנתה בנין של קוביות על שקר, נציג כל מה שצריך, באמת שלו הוא רוצה שלום בית.

בית הדין: ואם היא מוכנה לקבל גט הוא ייתן?

ב"כ האיש: האישה שללה שלום בית ולכן הוא מוכן להתגרש בנסיבות המתאימות, אני קיבלתי תביעת גירושין כרוכה מטעם האישה.

בית הדין: אין תיק מתאים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"כ האיש: רצו לחסוך אגרה? האיש אמר את עמדתו בצורה עקבית, מבחינתו הוא היה רוצה שלום בית אך האישה העמידה חומה.

בית הדין: למה לא פתחתם תיק גירושין?

ב"כ האישה: נעלבתי מההערה הצינית של חברתי. שנית, חברתי לא השיבה מבחינה פורמאלית.

בית הדין: היא אמרה, אם לא הבנת זו בעיה קשה.

ב"כ האישה: מה לא הבנתי?

בית הדין: היא מוכנה לקבל גט היום, לא מוכנה בשום אופן לחזור אליו, ולכן הוא לא רוצה להיות מעוגן.

ב"כ האישה: הוא רוצה שנדון בתביעת הגירושין שלו? אין תיק שלום בית.

בית הדין: הוא אומר במפורש שאם אין שלום בית הוא רוצה להתגרש.

ב"כ האיש: רוצים לדעת אם תביעת הגירושין שהגישה האישה עומדת, או אם נגיע לחקירות.

בית הדין: לפי תקנות הדיון, סעיף נט, יש לכל צד זכות לחקור את הצד השני, כיוון שהבעל תובע ניתן לחקור אותו ראשון, אם האישה גם תובעת ניתן לחקור גם אותה, אין משמעות לסדר.

גם בדיונים אחרים ובהחלטות אחרות ציין בית הדין כי האישה נמנעה מלתבוע גירושין ולפתוח תיק גירושין משיקולים אחרים. לכן ציין בית הדין את תביעת הגירושין של האישה מיום פתיחת התיק ולא לפני כן. הניסיון להציג את הדברים כטעות של בית הדין – מופרך. כאמור, אין צורך לדון בכך לגוף דחיית בקשת הפסילה, אבל נראה שיש בזה כדי להסיר את הטענות מעל בית הדין. למותר לציין כי מסקירת התיק נראה שבית הדין פעל מתחילה כדי להביא להסכמה בין הצדדים לגירושין, ובהעדר הסכמה לדון בין הצדדים עד להכרעה בכל העניינים.

לאור האמור הערעור על דחיית בקשת הפסילה נדחה.

פסק הדין מותר לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום י"ג באייר התשפ"ג (4.5.2023).

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה